

ภาษาใช้สื่อสารได้ตามเจตนาต่างๆ

ผู้ใช้ภาษาอาจใช้ภาษาด้วยเจตนาต่าง ๆ กัน เช่น ใช้ภาษาเพื่อบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่ตนรู้ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องบางเรื่อง ตำหนิหรือชมเชยผู้ฟัง ชักจูงโน้มน้าวให้ผู้ฟังกระทำการบางอย่าง ขอให้ผู้ฟังบอกเล่าเรื่องราวบางเรื่องแก่ตน ฯลฯ

การสื่อสารด้วยเจตนาต่าง ๆ นี้อาจเป็นเพียงคำ ๆ เดียวก็ได้ เช่น ชายคนหนึ่งได้ยินเสียงคนเคาะประตูก็ร้องถามว่า “ใคร” ลูกชายบอกแม่ว่าจะไปต่างจังหวัด แม่ถามว่าจะไปกับใคร ลูกชายตอบสั้น ๆ ว่า “เพื่อน” เป็นต้น

แม้คำคำเดียวจะใช้สื่อสารได้ก็จริง แต่ถ้าผู้พูดต้องการให้ถ้อยคำของตน
สื่อสารได้ชัดเจน ก็มักจะพูดเป็นประโยค

นักไวยากรณ์แบ่งประโยคตามเจตนาที่ใช้สื่อสารได้ ดังนี้

ภาษาไทยกับครูพี่ต๋อดี - อาจารย์พีระเสก บริสุทธิ์บัวทิพย์

ประโยคบอกเล่าหรือประโยคแจ้งให้
ทราบ เช่น

- เราควรเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
- ไม่ว่าจะมนุษย์หรือสัตว์ต่างก็รักชีวิต
ของตน
- บทความของคุณน่าสนใจมาก

ประโยคบอกเล่าปฏิเสธ หรือเรียก
สั้น ๆ ว่าประโยคปฏิเสธ เช่น

- คนเราอยู่คนเดียวในโลกไม่ได้
- เราไม่ได้พบกันนานแล้ว
- ไม่มีใครอยากทำงานร่วมกับเขา

ประโยคถาม หรือประโยคคำถาม
หรือประโยคถามให้ตอบ เช่น

- เขาส่งข่าวมาบ้างไหม
- ใครหยิบเงินในลิ้นชักไป
- คุณซื้ออะไรมาบ้าง

ประโยคสอบถามปฏิเสธ เช่น

- คุณไม่ได้รับจดหมายของผมหรือ
- ทำไมวันนี้เขาไม่มาทำงาน
- ใครไม่เคยไปอยุธยาบ้าง

ประโยคสั่ง หรือประโยคบอกให้ทำ
เช่น

- บอกให้หัวหน้าแผนกมาพบผม
หน่อย
- ไปส่งน้องให้ถึงบ้านนะ
- หยิบจานมาสิ

ประโยคสั่งปฏิเสธ หรือประโยคห้าม
เช่น

- อย่าแกลังน้อง
- ลูกต้องไม่พูดปด
- อย่าจอดรถขวางประตู

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้ประโยคแสดงเจตนาต่างๆ

๑. ประโยคแต่ละชนิดอาจแสดงเจตนาที่แยกย่อยไปได้อีกมาก เช่น ประโยคบอกเล่าอาจแสดงเจตนาบอก เตือน แนะนำ ท้าทาย วิจารณ์ ตำหนิ ฯลฯ ประโยคสั่งอาจแสดงเจตนาบังคับ ขอร้อง อ้อนวอน ชวนเชิญ ฯลฯ ประโยคสอบถามอาจแสดงเจตนาถาม ซัก สอบสวน ฯลฯ

คำชนิดหนึ่งที่ช่วยแสดงเจตนาของผู้พูดคือคำอนุภาค ประโยค
ต่อไปนี้แสดงเจตนาของผู้พูดต่างกัน

ก	นั่งลงซิ	สั่ง
ข	นั่งลงเถอะ	อนุญาต
ก	คุณอย่าจับสิ	ตำหนิ
ข	คุณอย่าจับนะ	ห้าม

ก	หนูไม่ไปหาคุณยายนะ	บอกเชิงขออนุญาต
ข	หนูไม่ไปหาคุณยายหรอก	แย้ง
ก	คุณซื้ออะไรมาล่ะ	ถาม
ข	คุณซื้ออะไรมานะ	ถามควรซ้ำอาจเป็นเพราะ ได้ยินไม่ถนัด หรือไม่เชื่อหู

๒. ประโยคสั่งสามารถทำให้นุ่มนวลกลายเป็นประโยคขอร้องได้โดยใช้คำบางคำช่วย

ประโยคต่อไปนี้ประโยค ก เป็นประโยคสั่ง ส่วนประโยค ข และ ค เป็นประโยคขอร้อง

- ก (คุณ)บอกทุกคนให้ไปที่ทำน้ำ
- ข (คุณ)กรุณาบอกทุกคนให้ไปที่ทำน้ำ
- ค (คุณ)ช่วยบอกทุกคนให้ไปที่ทำน้ำด้วย

นอกจากนั้น แทนที่จะสั่งหรือขอร้อง ผู้พูดอาจชวนเชิญให้ผู้ฟัง
กระทำร่วมกับตน ประธานของประโยคจะเปลี่ยนสรรพนาม จากสรรพนาม
ที่หมายถึงผู้ฟัง ไปเป็นสรรพนามที่หมายถึงผู้พูดและผู้ฟัง และมักจะมีคำ
ว่า “กัน” อยู่ในประโยคด้วย เช่น
เราไปที่ทำนํ้ากันดีกว่า
เราออกไปข้างนอกกันเถอะ

๓. ประโยคปฏิเสธมักมีคำว่า “ไม่” อยู่หน้าคำที่ต้องการปฏิเสธ เช่น

เขาไม่อยู่บ้าน

ผมไม่เคยพูดปด

เรามีเงินไม่มาก

คำว่า “มี” ก็ใช้หน้าคำที่ต้องการปฏิเสธ เช่นเดียวกับคำว่า “ไม่” แต่ใช้ในภาษาเขียน เช่น

เขายังคิดถึงเธออยู่มีรู้อย่าง

ข้าพเจ้ามิได้ล่วงรู้เจตนาที่แท้จริงของเขา

คำว่า “ไม่” และคำว่า “มิ” อาจประกอบกับคำอื่นเป็นกลุ่มคำปฏิเสธ หา...
ไม่ ก็หาไม่ หา...ใช่ไม่ บมิ ทั้งหมดนี้ใช้ในภาษาเขียน เช่น

เขาหา¹รู้¹ไม่ว่าเพื่อนรักได้ทรยศ
เด็กคน¹นี้หา¹ใช่¹บุตรของเรา¹ไม่

เขาจะ¹รู้¹ก็หา¹ไม่ว่ามี¹ผู้¹ล่วง¹รู้¹ความลับ
การกระทำ¹เช่น¹นี้¹บมิ¹ชอบ

คำว่า “ใช่” ปัจจุบันไม่ใช่คำปฏิเสธ แต่ในสมัยก่อนให้เป็นปฏิเสธ เช่น
“ขุนนาง¹ใช่¹พ่อแม่¹ หิน¹แ่ง¹ใช่¹ตายาย¹” หมายความว่า ขุนนาง¹ไม่ใช่¹พ่อแม่ หิน¹แ่ง¹
ไม่ใช่¹ตายาย

เราอาจใช้คำว่า “ใช่” ร่วมกับคำอื่นบางคำเป็น ใช่ว่า ใช่ที่ ฯลฯ เช่น “รู้¹ไว้¹ใช่¹
ว่า¹ ใส่¹บ่า¹แบก¹หาม¹” “ผมจะ¹เข้า¹ไป¹ช่วย¹ก็¹ใช่¹ที่¹”

คำว่า “เปล่า” ไม่ใช่ขยายคำอื่น แต่ใช้ในการถามและใช้ในการตอบปฏิเสธ เช่น

พิศ   คุณไม่สบายหรือเปล่า

เพลิน   เปล่า ฉันสบายดี

ถ้าต้องการให้สุภาพ อาจใช้กลุ่มคำ “หาไม่ได้” แทนคำว่า “เปล่า” เช่น

พิศ   คุณคงผิดหวังใช่ไหม

เพลิน   หาไม่ได้ ดิฉันไม่ได้หวังอยู่แล้ว

มีการใช้คำปฏิเสธในลักษณะปฏิเสธซ้อนปฏิเสธ ซึ่งมักจะทำให้ประโยคมีความหมายเป็นบอกเล่า เช่น

- ไม่ใช่ผมจะไม่ยอมใช้หนี้ แต่ตอนนี้ผมไม่มีเงินจริง ๆ (หมายถึงผมจะยอมใช้หนี้...)
- เขาไม่ใช่ไม่รู้เรื่องนี้ (หมายถึงเขารู้เรื่องนี้)

แม้ประโยคปฏิเสธซ้อนปฏิเสธจะมีความหมายเป็นบอกเล่า แต่ก็ใช้ได้ในสถานการณ์ที่จำกัดกว่าประโยคบอกเล่าทั่ว ๆ ไป คือ มักใช้เมื่อผู้พูดฝ่ายหนึ่งกล่าวปฏิเสธเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผู้พูดอีกฝ่ายหนึ่งไม่เห็นด้วยซึ่งกล่าวปฏิเสธประโยคนั้น ประโยค “ไม่ใช่ผมจะไม่ยอมใช้หนี้” จะพูดต่อเมื่อมีผู้กล่าวหาว่าจะไม่ใช่หนี้ ประโยค “เขาไม่ใช่ไม่รู้เรื่องนี้” จะพูดต่อเมื่อมีผู้คาดเดาว่าเขาคงไม่รู้เรื่อง

๔. ผู้พูดหรือผู้เขียนอาจใช้ประโยคแสดงเจตนาต่าง ๆ เรียงต่อกันไป ผู้รับสารจะเลือกตอบสนองเจตนาอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น
- คุณดูท่าทางไม่ค่อยสบาย ปวดศีรษะใช่ไหม ไปหาหมอเถอะ (บอก-ถาม-สั่ง)
  - ลูกเอาแกงนี้ไปให้คุณยายหน่อย ถอดี ๆ อย่าให้หก เดี่ยวแม่จะตามไป (สั่ง-สั่ง-ห้าม-บอก)
  - ใครมาเรียกที่ประตู น้องช่วยไปดูหน่อย พี่กำลังยุ่ง (ถาม-สั่ง-บอก)

๕. เมื่อผู้ส่งสารใช้ประโยคแสดงเจตนาอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้รับสาร
อาจสนองตอบต่างกันไปได้ เช่น

อร	ถาม	เวลาเท่าไร
อุ	ตอบ	บ่ายโมงแล้ว
	ตอบปฏิเสธ	ไม่รู้
	ตั้งคำถาม	ถามทำไม
	ออกคำสั่ง	ดูนาฬิกาที่ข้างฝาสิ

๖. เรารู้ว่าผู้พูดมีเจตนาอย่างไร จากถ้อยคำที่เขาใช้ เช่น ถ้าผู้หญิงใช้สรรพนามที่หมายถึงผู้ฟังเป็นประธานของประโยค ผู้พูดมักมีเจตนาสั่ง ถ้าผู้พูดใช้คำแสดงคำถาม ใคร ทำอะไร ทำไม ฯลฯ ในประโยค ผู้พูดมักมีเจตนาถาม

อย่างไรก็ดีในบางกรณีผู้ฟังจะต้องพิจารณาสถานการณ์ประกอบ จึงจะเข้าใจเจตนาที่แท้จริงของผู้พูด เช่น

ฉันอยากได้ซองมาใส่จดหมาย (ผู้พูดอาจเพียงแต่บอกความต้องการหรือตั้งใจจะสั่งให้ผู้ฟังไปหยิบซองมาให้)

หนังสือเล่มนี้ ใครจะอ่าน (ผู้พูดอาจถามเพราะต้องการคำตอบ หรือ
พูดด้วยความเชื่อว่าไม่มีใครอ่าน)

คุณอยู่เฉย ๆ ได้ไหม (ผู้พูดอาจถามเพราะอยากรู้ หรือขอให้ผู้ฟังอยู่
เฉย ๆ)

ภาษาไทยกับครูพี่ต๋อดี - อาจารย์พีระเสก บริสุทธิ์บัวทิพย์